



БЪЛГАРСКА НАЦИОНАЛНА
АСОЦИАЦИЯ
НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ

ПОТРЕБИТЕЛ

БРОЙ 9 (16)

ГОДИНА III

2005 г.

РАЗПРОСТРАНЯВА СЕ БЕЗПЛАТНО!

ТОПЛОИЗОЛИРАНЕ НА ЖИЛИЩЕТО

Имаме ли нужда от енергийно саниране и коя е най-подходящата технология за изолация?

Какво е санирането? Думата "саниране" буквално означава оздравяване (от латинското "sano" - здраве). А оздравяването на сградите всъщност е тяхната реконструкция - чрез нея се постига надеждност на конструкциите, спестяване на енергията и подобряване на условията като цяло. Санирането се изразява в подмяна на електро- и топлинната инсталации, дограмата, външната и вътрешна изолация. В санирането на обекта се включва още укрепване на сградите, ремонт на покривите и спиране на течовете от други места, нова вътрешна ВиК система - щрангове и тръби.

Голяма част от сградния фонд в България има нужда от енергийно саниране, поради остарели технологии на строителство или лошо стопанисване.

През следващите 10 години трябва да бъдат санирани около 750 000 жилища. От основен ремонт се нуждаят над 400 000 панелни апартамента,

150 000 жилища в стоманобетонни сгради и 170 000 в масивни. По-голяма част от съществуващия сграден фонд в страната се състои от сгради без ефективна или почти никаква топлоизолация. Това по себе си води до огромни разходи за отопление, което е неефективно и нежелано от хората. Затова възможността за спестяване и намаляване на тези разходи е в саниране на сградите и поставяне на подходяща топлоизолация.

Цялостната топлоизолация спомага за промяна на микроклимата в сградата и съответно във всяко едно жилище. Преди години, при проектирането

и изграждането на жилищни и административни сгради не се е обръщало никакво внимание на топлоизолирането. Главната причина за това е в много ниските цени на повечето основни горива, доставяни от СССР. Промяната на цените на основните топлоносители през 90-те години наложи изменения в нормативните документи отнасящи се за проектиране на нови сгради. Според сега действащото законодателство новите жилищни сгради задължително се топлоизолират (виж Наредба № 1 за проектиране на топлоизолации на сгради на Министерството на регионалното развитие

Продължава на 2 стр.

ВРЕДНИ ЛИ СА ПОДСЛАДИТЕЛИТЕ?

Заместител на захарта или подсладител е хранителна добавка, която имитира вкусовия ефект на захарта, но често съдържа по-малко енергия при разграждане в организма.



Важен клас заместители на захарта са т.нар. **високо-ефективни подсладители**. Това са вещества, които са десетки или стотици пъти по-сладки от обикновената захар. Логично - много по-малко количество от подсладителя се ползва за подсладяване на единица обем храна, отколкото ако се ползва обикновена захар. Разликата с вкуса на захарта се описва от профила на сладост на всеки от заместителите. Често обаче вкуса на подсладителите е много различен от този на

обикновената захар и поради това в практиката се ползват сложни смеси на различни подсладители, за да се постигне максимално близък вкус до този на захарта. Въпреки опитите това да се постигне, при употребата на подсладители в напитки се запазва характерния послевкус на подсладителя.

Сред познатите подсладители има синтетични и естествени. Синтетични са аспартам (E951), ацесульфам К (E950), сукралоза (E955), захарин (E954), неотам, цикламам (E952) и др. Под естествени подсладители разбираме тези, които се съдържат в някои растения, плодове, зеленчуци и

Продължава на 7 стр.

В БРОЯ:

• Какво са Low Cost авиокомпаниите?

стр. 8



• Съвети за икономично шофиране

стр. 9



• Когато купувате DVD плейър

стр. 14



и благоустройство от 1999г.)

Ползата от енергийното саниране, несъмнено ще доведе до намаляване на енергийните разходи не само за отделното жилище, но и за сградата като цяло. Мерките за намаляване на енергийните разходи са свързани с различни елементи от сградата. Те зависят от ограждащите ѝ елементи /таван, под, стени и прозорци/, както и от отоплителната инсталация. Обновяването, свързано с ограждащите елементи, включва укрепвания на конструкцията на самата сграда, хидроизолация на покрива, ремонт на ВиК инсталацията, подмяна на дограмата и цялостна топлоизолация. Отоплителната инсталация, зависи от най-вече от топлоносителя - ако той е общ за сградата, се подменят частите на инсталацията или може да се избере нов, по-ефективен начин на отопление.

Подобряването на топлоизолирането на жилищата има три основни цели:

- да се намалят на разходите за отопление през зимата, респективно - за климатизация през лятото;

- да се постигне здравословна и комфортна среда на обитаване;

- да се ограничи топлинното излъчване към околната среда - което спомага срещу глобалното затопляне на климата.

Как да постигнем добра топлоизолираност и кои са отделните етапи при направата ѝ?

1. Основна външна топлоизолация - първоначално се монтира на основната външна топлоизо-

ляция. Тя редуцира топлинните загуби с 40 - 60% и предпазва обитаваното пространство от изменението на температурата във външната среда.

2. Усилена топлоизолация в района на топлинни мостове (стоманобетонни колони и греди) - следващата важна стъпка е поставянето на усилена топлоизолация в районите на "топлинните мостове" в ограждащата конструкция. Такива са стоманобетонните греди и колони по фасадата. Ако на тези райони не се обърне специално внимание, топлинните загуби през тях са огромни и водят до множество неприятни явления.

3. Прозорци и балконски врати с ниска въздухопроницаемост със стъклопакети - не е за пренебрегване подмяната на прозорци и балконски врати с такива с намалена въздухопроницаемост (пластмасови или дървени, добре уплътнени). Намалението на топлинните загуби е около 10-15%, а в силноветроветни райони - до 20%. Още по-осезаемо е ефектът ако вместо стъклопакет от обикновено стъкло се предвиди такъв, изпълнен от специални стъкла, покрити с прозрачни нискоизлъчващи покрития /K-стъкла/. При подобен комплексен подход сумарното намаляване на топлинните загуби през остъклената част на фасадата е от порядъка на 35%.

Приложението на добре уплътнена дограма налага по-интензивен режим на вентилация, тъй като в противен случай нараства риска от конденз и мухъл. На този риск успешно се противопоставя следващата задължителна стъпка.

4. Вътрешно термокерамично покритие предпазващо от конденз и мухъл - желателно е и нанасянето на покрития с ниска топлопроницаемост - термокерамични покрития - по вътрешната повърхност на външните стени и тава-

ните, граничещи с неотопляени пространства. Тя се налага, тъй като в преобладаващата част от жилищата у нас отоплението работи в режим "включване-изключване". В резултат на това въздухът в помещенията бързо се затопля, докато стените и таванни повърхности, обработени с традиционни декоративни материали (лакек или тапети), остават студени. Голямата температурна разлика води както до повишени топлинни загуби, така и до повишен риск от поява на конденз и мухъл.

Чрез полагането на термокерамични покрития стените и тавана стават "по-топли". Температурата на обработената повърхност остава винаги близка до температурата на прилежащия въздух. То води както до намаляване на топлинните загуби от порядъка на 8-10%, така и до надеждна защита от конденз и мухъл. Осезаемо се подобрява топлинния комфорт в помещенията.

Описаните четири стъпки осигуряват почти двук-

ратно намаляване на топлинните загуби в сравнение с неиззолираните жилища и едновременно с това гарантират постигане на уютна и здравословна обитавана среда. Те ни доближават до нивата на топлоизолация, характерни за т.н. нискоенергийни и "пасивни" сгради, налагащи се като стандарт в развитите европейски страни.

Външна или вътрешна топлоизолация?

Топлоизолацията на жилището трябва да осигури подходящи температура, влажност, ниво на шума, както и защитеност от пожар. Различните топлоизолиращи материали притежават различни характеристики спрямо тези функции, но най-важната си остава топлоизолационната.

Два са моделите на топлоизолация - **външна топлоизолация и вътрешна топлоизолация**. Разликата между различните подходи може да се види от следните илюстрации:

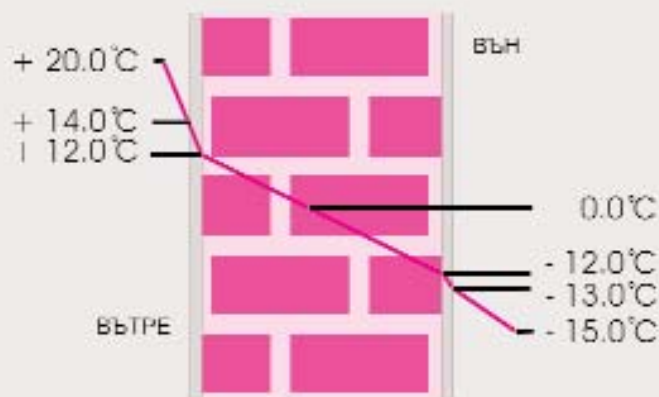
Любопитно!

Пасивните къщи са сгради, в които подходяща за живеене вътрешна температура може да се поддържа без активно отопление или охлаждане. Къщата се подгръва и охлажда сама и затова се нарича "пасивна".

За да се квалифицира като пасивно строителство годишните нужди от енергия трябва да са по-малко от 15 kWh/m² - те се набавят чрез домакинските уреди необходими за други нужди като хладилник, готварска печка, телевизор и др. Енергийните потребности на тези къщи могат да се покриват изцяло с възобновяеми енергийни източници. Консумираната енергия в една пасивна къща е до 4 пъти по-малко в сравнение с енергията консумирана в една модерна къща, отговаряща на всички съвременни строителни норми.

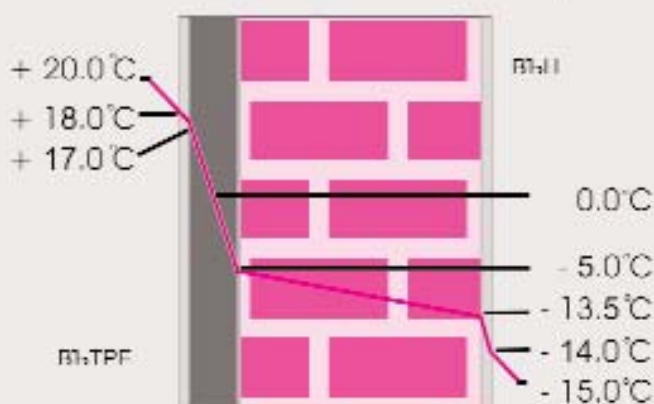
Пасивната къща е икономически ефективна, когато разходите за строителство ѝ са по-малки от тези за нова нормална къща плюс разходите за отоплението и охлаждането ѝ за 30 години.

НЕИЗОЛИРАНА СТЕНА



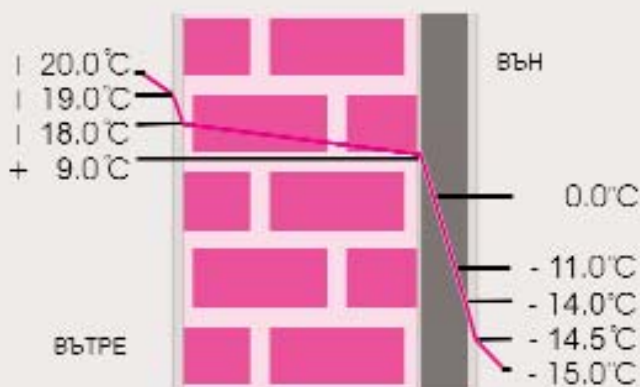
- ❖ студът или горещината безпроблемно преминават през стената;
- ❖ точката на замръзване се намира около средата на стената;
- ❖ повреждане на строителната конструкция вследствие на замръзването на влагата в нея;
- ❖ увлажняване на стените и появата на плесени;
- ❖ големи загуби на топлина;
- ❖ високи разходи за отопление.

ВЪТРЕШНА ТОПЛОИЗОЛАЦИЯ



- ❖ стената остава студена;
- ❖ точката на замръзване попада в изолацията;
- ❖ стените не могат да бъдат използвани като акумулатор на топлина;
- ❖ помещенията бързо се охлаждат след спиране на отоплението;
- ❖ повреждане на строителната конструкция вследствие на замръзването на влагата в нея;
- ❖ липсва изолация на топлинните мостове.

ВЪНШНА ТОПЛОИЗОЛАЦИЯ



- ❖ стената се загрява и служи като акумулатор на топлина;
- ❖ точката на замръзване се намира извън стената;
- ❖ стените отделят обратно към помещенията акумулираната топлина и така намаляват разходите за отопление.

За какво трябва да следим?

❖ Ползването на некачествена лепилна смес, ползването на неподходящи дюбели и липса на армираща решетка (стъклофибърна мрежа). На пазара има специална лепилна смес, която съдържа полимерни влакна против напукване и е създадена специално за топлоизолации. Дюбелите трябва да имат подходяща дължина и задължително условие в полагането на топлоизолации на стени е да са двукомпонентни. В зависимост от това върху какви стени ще бъдат използвани, то те трябва да бъдат съответно за бетон, газобетон или тухла. Не трябва да се забравя и това, че средно на квадратен метър трябва да се полагат по седем броя.

❖ Липсата на армираща решетка (стъклофибърна мрежа) води до намален гаранционен срок, тъй като тя осигурява добро задържане на мазилката, която често поради липса на мрежа се напуква, рони и пада на плочи.

❖ Полагането на топлоизолация без покриването на долната и горна fugи или съответно горна и долна плоча на тухлени жилища. Това също води до влошаване на топлинния ефект, но са възможни и появата на течове.

Съставни вещества и технология на производство на топлоизолационните материали

В зависимост от съставните вещества и технологията на производство, може да се дефинират пет групи топлоизолационни материали:

1. **Стъклена вата** - разтопени при около 1500°C кварцови скали се изтеглят в нишки, от които чрез внимателна подредба се получава тримерна мрежеста структура. Напоследък навлизат и авангардни технологии с използване на графит и други нови материали.

2. **Каменна вата** - процесът на производство е същият, но се използват базалтови скали, като вулканичният произход на двата вида минерали обуславя практическите еднакви им свойства;

3. **Експандиран пенополистирол (EPS)** - изкуствен полимер с отворена структура на решетката от пълни с въздух сферични частици;

4. **Екструдирания пенополистирол (XPS)** - технологията на производство дава затворена структура на решетката при по-дребни частици, откъдето идват и подобрите механични свойства на изолационните плочи;

5. **Нови продукти**, които подобряват топлоизолационните и антирадиационните свойства на облицователния слой.

Минерална вата (стъклена и каменна вата)

Двата вида минерални вати ще разгледаме заедно поради практически еднаквите им механични и топлоизолационни възможности. Минералната вата съчетава в себе си няколко много важни свойства, които ѝ дават голямо предимство при много от решенията за топлоизолация на дадени части от сградата.

Като естествен скален материал ватата е екологично чиста и също така негорима, което позволява сравнително достъпна цена и ефективното ѝ използване

за огнезащита при най-високия клас на горимост A1 (по БДС-EN 13501-1). Правилното ориентироване на влакната осигурява и напълно ефективна звукоизолация, по-добра, отколкото при другите изброени топлоизолационни материали.

Единственият недостатък на минералната вата е слабата ѝ якост на натиск. Напоследък се предлагат и подходящи за подове и покриви свръхтвърди компресирани плочи от минерална вата с голяма плътност, но поради това с намален с около 10-15% топлоизолационен капацитет.

Предлаганият на пазара асортимент включва различни размери твърди плочи, меки дюшеци, рула от мека вата, цилиндрични профили за тръби, както и вата в насипно състояние за изолация на котли в промишлеността. В допълнение може да се срещне с кашировка от алуминиево фолио, стъклофибърна мрежа и други хидроизолационни, шумопоглъщащи или адхезивни покрития. Плочите са с най-разнообразни размери според спецификациите на фирмите - ширина от 30cm до 120cm и дължина до 250cm при дебелина от 2cm до 15cm. Използват се основно за изолация на подове и обрънати или зелени плоски покриви. Много разпространена е и употребата им за фасадна топлоизолация, като се има предвид, че **материалът не старее, запазва механичните си размери и е паропропусклив.** Дюшеците най-често се използват като самоносеща топлоизолация в междугредовите пространства на скатни покриви, като междинен топлоизолационен слой в двойни външни стени или при производството на фасадни панели. Рулата от минерална вата, разкроени върху дървена или метална решетка, са основен материал за изпълнение на вътрешна топлоизолация под поддържащо и оформящо покритие от фазер или гипсокартон.

Експандиран пенополистирол (EPS) (стиропор)

EPS е микропорест изкуствен органичен материал,

над 95% от обема на който е въздух, затворен в сфери от решетката на полимера (около 5.109/m³). Експандираният пенополистирол, с популярното название **стиропор**, предлага много **добри топлоизолационни качества при добра здравина, минимална деформативност, ограничена паропропускливост, огнеустойчивост (клас B1).**

Недостатъците на EPS спрямо минералните вати са резултат от неговата полимерна същност - макар че е самогасим, **стиропорът все пак е запалим, неустойчив е на слънчева радиация, а освен това не предлага същите звукоизолационни качества.**

Предлаганите продукти на база стиропор са оформени като плочи с различни размери - до 120cm на ширина и до 250cm на дължина, при дебелини от 2cm до 20cm. Възможно е каширането с водонепропускливи и адхезивни материали. Някои фирми предлагат и гъвкави профили за оформяне на ръбове и ъгли.

Най-разпространената употреба на EPS е като лепена външна фасадна топлоизолация, но често се използва и при вентилируеми окачени фасади, като среден слой в двойни стени, за прави, обрънати и скатни покриви, под сутеренни плочи. Изпълнението на фасадна изолация става като платната от EPS се лепят върху стената, полага се стъклофибърна или друга мрежа, върху която се оформя мазилката.

Екструдирания пенополистирол (XPS) (фибран, стирогур, стирофлекс, моногур, глазформ и др.)

XPS се получава от пяна на същия полимер, но при различна технология на оформяне на микропорите, която ги прави по-малки и, най-важното, със затворена структура. Така се постига **абсолютна водо- и паронепропускливост, както и висока якост при същата плътност.** Заедно с повишената устойчивост на старене, това са и предимствата на екструдирания пенополистирол пред експандирания, но при сравнително **по-висока себестойност на материала.** Макар и с мно-

го по-висока якост от минералната вата, XPS **не предлага подобна сигурност срещу звуково и температурно натоварване.** Материалът се квалифицира като B1 по клас на горимост и е самогасим.

Екструдираният пенополистирол има по-тясна и специализирана употреба поради по-достъпните алтернативи в общите случаи на изпълнение на топлоизолация. **Високата му якост го прави най-подходящ за изолиране на фундаменти и фундаментни плочи**, под тежконатоварени сутеренни плочи, под жп линии, за тежки или използвани обрънати покриви, за покривни гредоскари на скатни покриви. Водонепропускливостта на XPS е основно предимство при изпълнение на топлоизолация под кота нула - на фундаменти и сутеренни стени, мокри помещения и индустриални подове.

Алтернативни материали

Множество фирми разработват нови технологии за подобряване на познатите или за производство на нови материали, за да могат да предоставят на клиентите си допълнителни възможности при изпълнение на топлоизолация.

Графитът е един от новите алтернативни материали. Графитните частици в структурата на материала играят важна роля в процеса на съприкосновение между него и топлинното лъчение. По-конкретно, възпрепятстват преминаването му като отразяват излъчването, намалявайки чувствително топлинното поглъщане на материала. Трябва да се отбележи и фактът, че графитът със своите свойства отразява и възпрепятства преминаването на инфрачервените и UV-лъчите, което го прави освен прекрасен изолатор и сигурен защитник от проникване на радиация в сградата.

Графитните плочи се използват за топлоизолирането на фасади, подове, покриви, вътрешни и външни стени, сутеренни и подземни помещения, хладилни камери и др.

Сравнение на някои от предлаганите основни материали за топлоизолация

Изолации /показатели	EPS / Стиропор/	EPS Swisspor	EPS-F GLASCOPOR	EPS Plastimo	XPS Fibran	XPS ODE ISIPAN	XPS- N- III-PZ-I URSAFOAM.	Минерална вата на платна VUNIZOL® FS	Каменно- минерална вата на плочи Fasrock
Цена на кв. м.	35,40	35,42	38,20	35,32	38,10	37,70	35,80/	38,06	37,70/
с монтаж при дебелина	39,45	39,34	44,91	39,14	44,70	43,90	40,11	41,55	43,90
	41,20	41,30	48,26	41,05	48,00	47,00	42,26	43,88	47,00
Годност (години)	мин. 20	мин. 20	мин. 20	мин. 20	мин. 50	мин. 50	мин. 50	мин. 50	мин. 50
Гаранция (години)	5-10	5-10	5-10	5-10	5-10	5-10	5-10	5-10	5-10
Плътност	15-16 kg/m3	18kg/m3	15-18 kg/m3	18-19 kg/m3	30-35 kg/m3	30kg/m3	27-30 kg/m3	100±12% kg/m3	100 kg/m3
Клас на горимост	B 1	B 1	B 1	HF-1	B 1	B 1	B 1	A 1	A 1
Коефициент на топлопроводност	0.038 W/mK	0.042 W/mK	0.040 W/mK	0.037 W/mK	0.030 W/mK	0.031 W/mK	0.034 W/mK	0.035 W/mK	0.039 W/mK
Число на дифузионно съпротивление на водна пара	N/A	40	20-50	76	N/A	100	80-250	N/A	≤ 3
Диша, но диша	ДА	ДА	ДА	ДА	НЕ	НЕ	НЕ	ДА	ДА
Устойчивост на температури	-20°C до +80°C	-20°C до +80°C	-20°C до +80°C	-20°C до +80°C	-20°C до +80°C	-50°C до +80°C	-20°C до +80°C	-50°C до +80°C	-50°C до +80°C
Сезонна икономия от отопление	2см 30%	15% 30%	15% 30%	15% 30%	30% 40%	30% 40%	30% 40%	32% 42%	32% 42%
Възращаемост на инвестиция- та в отопли- телни сезони	2см 10,49	10,49	11,32	10,47	5,64	5,59	5,30	5,29	5,24
	4см 5,84	5,83	6,65	5,80	4,97	4,88	4,46	4,40	4,65
	5 см 5,23	5,24	6,13	5,21	4,74	4,64	4,17	4,06	4,35

Забележка:

1. При определяне на цената на квадратен метър топлоизолация с монтаж, стойностите на материалите: лепилна смес, задържаща мрежа, външна пръскана мазилка и труд са еднакви, а цената на дюбелите се променя, в зависимост от дължината им при различните дебелини на топлоизолационния материал.
2. Годността на изолационните материали е в зависимост от тяхната структура и производителите не дават крайна граница.
3. Гаранция се дава от производителя, само ако монтажа е направен от фирмата или посочена от тях такава.
4. Плътност - материалите с по-голяма плътност имат по-голяма здравина.
5. Коефициент на топлопроводност - колкото по-малък е коефициента, толкова по-добра изолация притежава даденият материал.
6. Число на дифузионно съпротивление на водна пара - по-висока стойност означава по-висока изолация срещу влага.
7. Процентното съотношение на сезонна икономия спрямо инвестиция е зчислено за тухлена сграда, апартамент на среден етаж, с квадратура от 100 м² и е осреднено на базата на случайна ориентация на жилището, отопляеми дни – 180, локален топлоносител /електричество/ и намалени загуби от вентилация /сменени външни дограми/.

Примери

Тухлена сграда, с произволно двойно изложение, апартамент от 100 м², на 4 от 6 етажна сграда. Жилището е със сменена нова ПВЦ или алуминиева дограма и се отоплява на електричество. Външните стени на жилището са около 50 м², като от тях 10 м² са прозорци и външни врати за балкони. От оставащите 40 м², около 10 м² са външни колони и греди. Изолираме 30 м² с EPS изолация с дебелина от 5 см, със средна цена на труд с материали от 40 лв./м². Останалите 10 м² (така наречените топлинни мостове) изолираме с XPS изолация с дебелина от 5 см, със средна цена на труд с материали от 48 лв./м².

30 м² x 42 лв. = 1 260 лв.

10 м² x 48 лв. = 480 лв.

Общо: 1 740 лв.

Ако отоплението на това жилище от 100 м² през отоплителния сезон (180 дни) е 900 лв. или по 150 лв. на месец, при 45 % икономия се получава 405 лв. по-малко разход при направа на топлоизолацията. Тогава съотношението инвестиция към икономия ще бъде 1 740 лв. / 405 лв. = 4, 30 сезона. Това означава, че направената от нас инвестиция ще се изплати за малко повече от три отоплителни сезона.

Панелна сграда, със същите параметри като при гореописаната тухлена сграда и апартамент. Но тук разликата е в това, че всички външни стени са от бетон (тоест те са топлинни мостове) и трябва да се изолират с XPS изолация. Полагаме топлоизолация с дебелина от 5 см, със средна цена на труд с материали от 48 лв./м².

40 м² x 48 лв. = 1 920 лв.

Ако условия за отопление са същите, тук обаче ще имаме около 40 % икономия, тъй като няма да може да се използва стена за акумулиране на топлина, защото тя е от бетон. Икономията в случая излиза на 360 лв. на отопляем сезон и съотношението инвестиция към икономия ще бъде 1 920 лв. / 360 лв. = 5, 33 сезона. Това означава, че направената от нас инвестиция ще се изплати за малко повече от пет отоплителни сезона.

При всички положения топлоизолирането дава положителни икономически показатели за потребителя. Съвместно с целия пакет, който включва подмяна на външните дограми и енергосензорите, се постигат много добри резултати.

Нашият съвет е да се използват само доказани про-

изводители и монтажници. По-добре да се използва изолация с по-голяма дебелина (поне 5 см), за да се увеличи ефектът на икономия спрямо инвестиция.

Целта е да се доближим до стандарта в развитите европейски страни, в които все повече и повече се налагат т. нар. "пасивни"

сгради, при които не са предвидени топлоносителни инсталации и локално отопление, а се отопляват само от произведената от вътрешните топлинни източници топлина.

Най-лошият ход на потребителя е отлагането на топлоизолирането. Колкото повече се отлага във време-

то, толкова повече се забавя ефектът от това действие и съответно икономията от средства за отопление. Дори и в ситуация на недостатъчно средства за извършване на топлоизолация на жилището, вземането на банков заем ще ускори ползването на икономия от това действие.

ЕНЕРГИЙНИТЕ КРЕДИТИ

За какво и по какъв ред се отпускат енергийните кредити?

В средата на месец септември 2005 година стартира програмата REECL, която предоставя на българските домакинства възможност да получат потребителски кредити и безвъзмездна финансова помощ за подобряване на енергийната ефективност на своите жилища. Към този момент партньори на Програмата за енергийна ефективност са четири банки - Българска пощенска банка, Банка ДСК, ОББ и Райфайзенбанк. Чрез телглене на кредит от някоя от тези банки, българските потребители могат да остъклят домовете си с PVC, алуминиева или дървена дограма, да направят вътрешната или външна изолация, да изолират покривите и подовете на къщите си и др. Едно от основните предимства на този тип кредит е безвъзмездната помощ в размер до 20% от разходите. Сумата се възстановява след успешно завършване на проекта и проверка на консултант.

За финансиране на какво се отпускат кредитите?

- ❖ Енергоспестяващи прозорци
- ❖ Изолации на стени, покриви и подове
- ❖ Газови котли
- ❖ Отоплителни уреди, печки и котли на биомаса
- ❖ Слънчеви колектори за топла вода
- ❖ Охлаждащи и загряващи термопомпени системи

Какво трябва да направи един кредитополучател?

Първо трябва да изберете банка, в която ще кандидатствате за отпускане на енергийния кредит. Имайте предвид, че според условията на Програмата едно домакинство може да кандидатства за кредит само

за едно жилище. Максималната сума на помощта не може да надвишава 850 евро или равностойността им в лева. С един кредит могат да се финансират една или всички предвидени технологии. Процедурата за одобрение е кратка и максимално опростена.

Следващата стъпка е избор на фирма, която ще направи доставка на избраната технология или ще извърши монтажето. Подготвена оферта или проформа фактура се представят в една от четирите обслужващи банки, чийто кредитни условия удовлетворяват потребителя. Техническата документация, която придружава всяко едно искане за кредит, се разглежда от проектния офис и се решава или отказва в зависимост от това дали проектът отговаря на поставените критерии. При получаване на одобрение искането се изпраща в съответната банка, и ако кредитополучателят

отговаря на изискванията за кредитен риск, кредитът се отпуска. В срок от четири месеца трябва да се изпълнят енергоспестяващите мероприятия и да се подаде молба в банката, отпуснала кредита, за получаване на безвъзмездната финансова помощ. Ако се пропусне този срок, се губи правото за получаване на помощта. Тези искания, заедно с окончателна фактура и протокол за извършената работа постъпват в консултантската компания на ЕБВР, която е отпуснала 50-те милиона евро за кредитиране на домакинствата. Всеки кредит се проверява по документи дали отговаря на заявеното. За 8% от кредитите ще се прави про-

верка на място. Те се избират на принципа на случайния подбор. Това се разяснява на кредитополучателите и те подписват декларация, че ще допуснат специалисти на програмата да извършат такава проверка. След получаване на одобрение банките изплащат финансовата помощ, която е предварително изчислена на база размера на кредита.

Към момента кредитното споразумение е със срок до края на 2006 г. Предварителните очаквания са за финансиране на 30 хиляди проекта. Средствата за субсидията се осигуряват от "Международен фонд Козлодуй" и ЕС.



гъби - сорбитол (E420), ксилитол (E967), манитол (E421), малтитол (E965), стевия и др.

"Splenda", известна още и под техническото име сукралоза, е нискокалоричен изкуствен подсладител под номер E955. Сукралозата е около 600 пъти по-сладка от обикновената захар и 2 пъти по-сладка от захарина. Напоследък сукралозата все повече се прилага като подсладител поради най-характерното ѝ преимущество пред аспартама - стабилност при топлинна обработка и при широк диапазон на стойности на рН.

Алитам е изкуствен подсладител, разработен от Pfizer през осемдесетте години на миналия век. Сега в някои страни се продава под името Алкам (Alcame). Алитам е подобен на аспартама - съдържа дипептид. Алитам е по-сладък дори от аспартама, т.е. около 2000 пъти по-сладък от обикновената захар. Освен това алитамът няма лош послевкус и е по-стабилен в течности от аспартама. Другото му предимство пред аспартама е, че не съдържа фенилаланин, т.е. могат да го ползват и болните от генетичното заболяване фенилкетонурия.



Друг представител на изкуствените подсладители от второ поколение е Неотам, който е разработен от NutraSweet. Твърди се, че Неотам е подсладител, открит случайно по време на разработка на нов токсичен химикал от инженери на "Монсанто". Неотам е от 8 000 до 13 000 пъти по-сладък от захарта, стабилен е и не се натрупва в организма. За съжаление при метабол

лизирането на неотам в организма се отделя метанол (метилов алкохол). Неотам е разрешен за употреба само в пет европейски страни, всичките от които пост-социалистически. Не е ясно дали в България е разрешен поради факта, че не присъства в Наредба 8 за хранителните добавки, но производителите му твърдят обратното.

Каква е ситуацията в България?

Подсладителите, разрешени за употреба при приготвяне на храни и напитки в България, се регулират в "Наредба 8 за изискванията към използване на добавки в храните" (от 16 април 2002 г.). В наредбата са посочени разрешените подсладители и максималните им концентрации. За аспартама (E951) максималното количество е 600 mg/l в безалкохолни напитки на база вода и ароматизирани, нискоенергийни или без прибавена захар; млека и млечни напитки или плодови, нискоенергийни или без прибавена захар. За сукралозата (E955) максималното количество е 300 mg/l за същите храни и напитки, а максималната концентрация в други храни е 3000 mg/kg; Ацесулфам К е разрешен в дози от 350 mg/l до 1000 mg/l, като във вафлите може да е до 2000 mg/kg; Аспартамът е разрешен в концентрации до 6000 mg/kg; Цикламата е разрешен в концентрации до 2500 mg/kg; Захаринът е разрешен в концентрации 3000 mg/kg.

Една от причините националното питие на България - бозата, да не може да вкисне в продължение на две седмици, е евтината цена на подсладителите и тяхната сила за единица обем. В бозата, продавана в търговската мрежа, не присъства захар. В нея има смес от ацесулфам К, цикламат, аспартам и захарин. Знае се, че бозата се дава заедно с майчиното мляко след първия месец от раждането на бебето. Захранването на новородени с храни, богати на заместители на захарта, не е удачно поради сериозния риск за увреда на незаситените органи на бебето. Коварното при повредата на метаболизма с подсладите-

ли е, че увредата на органи-та, няма да се появи веднага, а след месеци или години.



Има ли основания за тревога?

Въпреки твърденията на производителите (Johnson&Johnson), сукралозата се разпада на малки количества 1,6-дихлорофруктоза, за която няма данни от провеждани дългосрочни изпитания върху хора. За да сме по-конкретни, ще дадем пример с аспартама, който е ползван повече от 20 години без да бъде потвърдено от независим източник, че притежава ефекти, които повлияват отрицателно върху здравето на потребителите. По данни от 2000 г., поглъщането на аспартам води до натрупване на формалдехид в мозъка и други органи, при условие, че формалдехидът доказано вреди на имунната система, нервната система и може да причини необратими увреждания в генетичния материал на човека.

Както всеки от измислените от човека подсладители, сукралозата има определена токсичност, когато е поета с храната. При изпитанията, проведени с гризачи, се установява намаляване на обема на тимуса, както и увеличаване на черния дроб и бъбреците. По време на изпитанията преди да бъде разрешено ползването на сукралоза в храни, се установяват и следните странични ефекти, които могат да бъдат свързани с подсладителя: атрофия на лимфни фоликули, увеличен апендикс, намален растеж на организма, намален брой червени кръвни телца, хиперплазия на бъбречното легенче, образуване на камъни в бъбреците, удължаване на периода на бремен-

ност, аборт, намалено тегло на плода и диария.

Както е известно аспартамът е от 5 до 50 пъти токсичен при човека, отколкото при гризачите, на които се изпитват лабораторно. Това би могло да важи и за сукралозата, а липсата на сериозни и дълготрайни тестове не успокоява потребителите на "Splenda".

Сравненията, които правим с далеч по-разпространения изкуствен подсладител аспартам, не са случайни. Опитваме се да направим паралел между поведението на контролните органи към новите подсладители като сукралозата и подсладителите от преди 25-30 години - аспартам и захарин. В началото те са разрешени за употреба и рекламирани като панацея. В последствие станаха печално известни като силни алергени и канцерогенни вещества.

От всичко описано дотук, стана ясно, че изкуствените подсладители произведени от химическите гиганти Dupont, Monsanto, Abbott и Pfizer, не са с цел да се помогне на диабетичите по света, нито да се подобри качеството на живот на практикуващите нискокалорични диети. Целта на разработката обикновено е друга, но случайно се достига до вещество, заблуждаващо рецепторите на езика за сладост. Индустрията рекламира подсладителите по няколко начина - като подвежда майките слагайки илюстрации с усмихнати деца по опаковките и рекламите; като кръщава новите подсладители с имена близки до естествените и обикновената захар; и с твърдения, че подсладителят е направен от захар, т.е. следва логичното предположение на потребителя, че той е безвреден.

Когато целта на разработката е силно токсично вещество - пестицид или инсектицид, наивно е да се очаква, че подсладителят, произведен на негова база, ще е безвреден. По-разумно е да се счита за отрова или да се подхожда към него със съмнение, както и да се ползва само в крайни случаи, при изчерпване на другите възможности за подсладяване на храната.

КАКВО ПРЕДСТАВЛЯВАТ LOW COST АВИОКОМПАНИИТЕ?

Това са авиокомпании, които се стремят да продават евтини превози, като драстично съкращават разходите за обслужване на полетите и клиентите без това да застрашава безопасността на пътниците. Самото наименование означава точно това - "Ниска цена". Основните разходи, които Low Cost спестяват са:

- ❖ най-често кацат не на главните, а на второстепенни летища, които са отдалечени от съответния град, за да пестят от летищни такси;

- ❖ летят с големи самолети: 150-250 места, като така разходите за един пътник са по-ниски;

- ❖ обикновено не предлагат летищно обслужване: автобуси за превоз от терминала до самолета, прехвърляне на трансферен багаж и др.;

- ❖ не предлагат храна и напитки на борда или ако предлагат, те се заплащат допълнително;

- ❖ не правят предварителни резервации за билетите си, защото не ползват резервационни системи. Издават се само електронни билети, които се заплащат най-често през Интернет.



Прегимства на Low Cost превозите:

- ❖ ако се закупят достатъчно време преди полета, може наистина да се получат цени, чувствително по-ниски от тези на стандартните авиокомпании;

- ❖ тъй-като се продават като еднопосочни билети, имат проста и разбираема за клиента цена;

- ❖ позволява се промяна на имената в дадена резервация срещу допълнително заплащане;



- ❖ промени по дадено пътуване могат да се правят до 3 часа преди излитането, но срещу съответно заплащане;

- ❖ могат да се резервират и заплащат от всеки, по всяко време чрез Интернет, като заплащането е с кредитна карта;

Негостътъци на Low Cost превозите

- ❖ Транспортът от второстепенните летища до градовете отнема време и струва пари. Когато се прибави към цената на самолетния билет, тя може да нарасне значително и пътуването да се окаже



по-скъпо с това на редовна авиокомпания;

- ❖ Обслужването на борда се заплаща допълнително;

- ❖ Няма трансферни полети. Ако прави прекачва-

платите за промяна да е няколко пъти по-висока от цената на билета;

- ❖ Парите за закупен билет не се връщат;

- ❖ Low-cost превозвачите често анулират полети, ако не са събрали достатъчно пътници. Тогава те възстановяват на пътниците цялата заплатена за билета цена, в определени случаи изплащат и обезщетения, но не им решават проблема с провалното пътуване;

- ❖ Low-cost превозвачите обикновено летят в неудобни часове - много рано сутрин, или много късно вечер. Необходимото време за прекачване е много повече, отколкото с обикновените авиокомпании.

Най-популярните ниско-тарифни компании, които летят до и от България са: Wizz air, Sky Europe, Norwegian, My Air, Hemus air, Ryanair, EasyJet.



не, пътникът трябва да мине граничен и митнически контрол, "да влезе" в съответната държава, да получи багажа си, да се придвижи до терминал "Заминаване", отново да се регистрира, отново да мине граничен и митнически контрол. Често това е свързано с чакане по опашки и губене на време. Ако изпусне втория си полет, пътникът губи билета по него, защото в такива случаи авиокомпанията не носи отговорност;

- ❖ Промени на билет в кратък период преди отлитането са възможни, но много скъпи - възможно е само сумата, която ще до-

ИКОНОМИЧНОТО ШОФИРАНЕ - ПОЛЕЗНО И МОДНО

Един от основните доставчици на гориво - Shell започва инициатива за икономично шофиране в България. Кампанията има за цел да помогне на шофьорите да използват по-ефективно горивото, което купуват и да оптимизират своите разходи. Инициативата е част от глобална кампания, която фирмата провежда под името FuelStretch в редица страни по света, сред които Франция, Великобритания, Белгия, Холандия, Чехия, Унгария, Полша, Филипините, Сингапур и др. Мащабна-

СЪВЕТИ ЗА ИКОНОМИЧНО ШОФИРАНЕ:

1. **Карайте плавно**, като избягвате рязко ускоряване и спиране. Агресивното шофиране може да доведе до увеличаване разхода на гориво с една трета.

2. **При ускоряване превключвайте на висока предавка** колкото е възможно по-рано. По-високата предавка при по-малка скорост подобрява разхода на гориво.



та инициатива идва в отговор на увеличаващите се цени на петрола през последните години и негативното им влияние както върху потребителите, така и върху бизнеса като цяло.

Прилагането на няколко практически съвета намалява разхода на гориво с до 30%*. Образователната програма предвижда и осъществяването на редица активности, които да привлекат вниманието на българската общественост към принципите за ефективно използване на горивото.

3. **Поддържайте двигателя в добро техническо състояние.** Правилната настройка на двигателя може да намали разхода на гориво с до 4%, така че сменяйте маслото редовно и спазвайте препоръките на производителя за обслужване на автомобила.

4. **Поддържайте гумите си напompани до препоръчаното налягане.** Правилно напompаните гуми са по-безопасни и имат по-дълъг живот. Гуми с налягане по-ниско с 0.1 атмосфери спрямо указаното увеличават разхода на гориво с 3%.



5. **Не дръжте излишни неща в багажника** и на задната седалка, които добавят килограми. Всеки 45 кг допълнителен товар увеличават разхода с 1-2%.

Това може да намали разхода на гориво с 1-2%.

6. **Използвайте климатика умерено** - той натоварва двигателя и при работа изразходва гориво. Използвайте го само в много топли и много студени дни. През останалото време използвайте вентилатора.

9. **Избягвайте зарежданията на малки количества** - горивото се изпарява при всяко отваряне на капачката на резервоара. Проверете дали капачката на резервоара е добре уплътнена.

7. **Дръжте прозорците затворени**, особено при шофиране с висока скорост. Вятърът, навлизащ в купето, намалява скоростта. За да компенсирате това, вие натискате по-силно газта и изразходвате повече гориво.

10. **Спазвайте дистанция** - осигурете си достатъчно време за плавно спиране на автомобила.

8. **Винаги използвайте типа моторно масло, препоръчано от производителя за вашия двигател.**

* Използваните данни за икономия на гориво при умерено шофиране, добра поддръжка на автомобила, поддържане на правилното налягане на гумите и използване на препоръчаното моторно масло се базират на проучвания и публикации на Energy and Environmental Analysis, Inc., Washington, DC.

Не сягайте негоспали за Волана!

Учени от Харвард са установили, че до четвърт час след събуждане от дълбок сън мозъкът на човека не е подготвен да взема решения при сложна пътна обстановка и рискът от катастрофи нараства почти два пъти. След направените анализи е установявано, че значителен процент пътно-транспортни произшествия стават именно в първия четвърт час след събуждането на шофьора. При направените опити става ясно, че забавянето на реакциите в първите петнайсет минути след събуждане при шофиране е равносилно на 0.7 промила алкохол в кръвта.

ДЪРЖАВЕН МОНОПОЛ, ЧАСТЕН МОНОПОЛ - ДВА ГРЕШНИ ИЗБОРА

В близки на нас гържави вече въвеждат конкуренция в сектори, които ние смятаме за неприкосновени монополи

Вече 15 години усещаме ефекта от конкуренцията в икономиката. Тя оказва силно положително влияние за удовлетворяване интересите на потребителите. Смъква цени, увеличава срокове на гаранции, обогатява богатството от предлагане на стоки и услуги за потребителите. Всеки от нас може да избира измежду десетки еднородни продукти и по този начин да насочва пазара в желаната посока.

В същото време все още съществуват сектори в икономиката, където господстват така наречените "естествени монополи" като електроснабдяване, водоснабдяване, топлина, телекомуникации (най-вече фиксирани телефонни услуги), обществен транспорт и др. **В тях потребителят не може да влияе чрез правото си на избор, защото мястото за избор просто няма.**

В тези сектори интересите на потребителите трябва да се защитават от държавата. За тази цел тя е изработила система от законодателни регулативи и държавни регулаторни органи, които трябва да следят за спазването на тези регулации и да бралят обществения (разбирате потребителския) ин-

терес. Такива са например Държавната комисия за енергийно и водно регулиране, Комисията за регулиране на съобщенията и други. Дали държавата се справя добре с тази си функция? Всеки може да прецени сам, но е видно, че отговорът е преобладаващо ясен и доста негативен. **Държавата не може да замени конкуренцията като регулатор на стопанската дейност.** Това е доказано в практиката навсякъде по света. Изводът се налага от само себе си - трябва да се създава конкуренция навсякъде, където това е възможно. Тогава възниква въпросът възможно ли е в гореизброените сектори да се въведе конкуренция? Да - трудно, но възможно. Трудността идва от нежеланието и липсата на смелост за осъществяване на радикални икономически ходове.

Но докато ние се помайваме, други държави действат. Така например от 2007 година потребителите в Полша ще бъдат напълно свободни да избират своя доставчик на електроенергия. Свободата на избор ще създаде нов динамичен пазар. Доставчиците на електроенергия ще трябва да се приспособят към търсене-



то, предоставяйки ново обслужване, надеждност, удобство и защита на околната среда. Може да се очаква, че много скоро потребителите в Полша ще могат да разчитат на въвеждането на нови услуги, каквито не от вчера се предлагат например в Швеция - една от най-старите държави с либерализирана енергетика. В Швеция конкуренцията е допринесла за въвеждането на множество подобрения и услуги за потребителите на електроенергия - предлагат се изпращане на SMS съобщения за предупреждаване на потребителите за възможно спиране на тока или планирани ремонти; предлагат се 24-часови телефонни линии за консултации и поддръжка; прилага се система за дистанционно засичане на електромерите, което позволява много точно отчитане във всеки един желан момент и период; постигнати са значителни резултати за намаляване на емисиите на въглероден диоксид, като компаниите се надпреварват да ги снижат до нула.

Нека поразсъждаваме - кое ни пречи да приложим опита и амбициите на дру-

ги държави? Поляците и шведите по-умни ли са от нас. Световният шампион по шахмат е българин, при жените и при ветераните световните шампиони по шахмат отново са българи. Пречи ни друго - отсъствието на желание и решителност от страна на държавата и липса на обществен натиск от страна на гражданите. Въвеждането на конкуренция означава по-малко регулация и власт в ръцете на тромавия държавен апарат - по-малко чиновници, по-малко заплати и премии, държавни автомобили и телефони, командировки...

Но въвеждането на конкуренция означава и друго - по-висока степен на удовлетвореност на потребителите, по-добро обслужване, по-високо качество на услугата, защо не и по-ниски цени. Кое е по-важно - добруването на държавата или на нейните граждани? Нека не забравяме, че потребителите са гражданите на тази държава, а гражданите са и избиратели. Все пак могат да упражнят правото си на избор, ако не като потребители, поне като избиратели пред урните.

Зависи от нас!



ИСКАТЕ ДА СМЕНИТЕ МОБИЛНИЯ ОПЕРАТОР И ДА ЗАПАЗИТЕ СТАРИЯ СИ НОМЕР? ВЪЗМОЖНО!

Сигурно ви се е налагало да смените номера на мобилния си телефон. Дали заради по-изгодна оферта, дали по други причини, не е от значение. Но е от голямо значение едно неудобство, което е факт във всички случаи - промяната на цифрите ви "отрязва" за голяма част от хората, които знаят само стария ви номер.

Добрата новина, е че след първи януари 2007 г. във връзка с ангажиментите на България, по глава "Телекомуникации" от преговорите за присъединяване на България към Европейския съюз, мобилните оператори в страната ще бъдат длъжни да осигурят на всеки абонат пълната преносимост на номера му. Уверенията на Комисията за регулиране на съобщенията са, че услугата ще бъде валидна и в действителност.

Какво означава преносимост на номера?

Въвеждането на преносимост на номера означава, че ако един абонат иска да смени мобилния си оператор, той ще може да го направи, като запази досегашния си номер, заедно с префикса към него. Тоест, ако сте клиент например на "Глобул" и имате номер 0898XXXXXX, а иска-

те да станете абонат на "Мобилтел", то "Глобул" и "Мобилтел" са задължени преместването да стане безболезнено. Тоест да станете клиент на "Мобилтел" и да запазите същия номер - 0898XXXXXX. Задължително ще влезе в сила едновременно и за всички мобилни оператори на пазара. За да се осигури безпроблемното въвеждане на услугата, КРС вече е разработила и изпратила до операторите доста обширен разяснителен документ. Очакванията на регулатора са до средата на годината, след като е получил конкретните предложения от трите компании, да подготви и функционални указания към тях как точно да става пренасянето на номерата. Което впрочем вече е факт в доста от европейските държави: Белгия, Дания, Германия, Испания, Франция, Италия, Унгария, Великобритания.

Какво трябва да на-

правят мобилните оператори?

Основното действие, което трябва да предприемат операторите, за да изпълнят новото искане, е да създадат база данни за преносимостта на номерата, за да може всяко обаждане да преминава през нея. Целта е не да се стига до хаос при билинга (начисляването на сметки на повиквания абонат), както и при разплащанията при

изграждане на база данни), административни такси между самите оператори (който получава абонат, плаща на този, който го губи) и текущи разходи за поддръжка на цялата система. Съответно операторите ще могат да събират от клиентите си такса за пренасянето на номерата им. Задължение на КРС в случая ще бъде не само да държи сметка за броя пренесени номера, но и да изисква от операторите



самите оператори. Отговорността за създаването на тази база е на самите оператори. Пак те помежду си трябва да вземат общо техническо решение за въвеждането на новата система, за да се избегнат техническите грешки. Третото, но не и по важност действие, което операторите трябва да предприемат, е да уточнят цените за преносимостта на номерата.

Принципно разходите на мобилните оператори за преносимостта са три вида: за първоначална организация (покупка и инсталиране на софтуер,

да доказват, че таксите, които събират от клиентите си за пренасяне на номера, и от конкурентите си за "предадени" абонати, са оправдани.

При сегашната ситуация на пазара в България повече от ясно е, че колкото по-голяма клиентска база има един оператор, за толкова по-висока такса за преместване на номерата ще настоява. И обратното. А международният опит показва, че колкото по-висока е таксата за пренасяне, толкова по-малко са преместените абонати, и обратно-



Координацията на надзора на пазара се подобрява

След дълги дебати в публичното пространство за остъствие на всякаква координация на дейността на органите, осъществяващи надзор на пазара, държавата предприе действия и в началото на август бе публикувано Постановление № 180 от 1 август 2005 г. За създаване на съвет за координация и обмен на информация между органите, осъществяващи контрол на пазара на стоки. Нуждата от неговото приемане бе безпорна, тъй като в България функциите по надзор на пазара са разпределени в множество ведомства, които често пъти не си взаимодействат по най-добрия начин.

Съветът се създава към Министъра на икономиката и енергетиката като орган, който осигурява координацията и обмена на информация на държавните органи, осъществяващи надзор на пазара. Председателства се от посочен от Министъра заместник министър и в съвета влизат: председателят на Комисията по търговия и защита на потребителите; директорът на дирекция "Опазване и контрол на общественото здраве" на Министерството на здравеопазването; директорът на дирекция "Национална служба за защита на природата" на Министерството на околната среда и водите; началникът на Дирекцията за национален строителен контрол; директорът на Агенция "Митници"; председателят на Държавната

агенция за метрология и технически надзор; изпълнителният директор на Изпълнителната агенция по лекарствата; изпълнителният директор на Изпълнителната агенция по лозата и виното; изпълнителният директор на Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури; изпълнителният директор на Изпълнителната агенция по сортоизпитване, апробация и се-



меконтрол; директорът на Национална служба "Полиция"; генералният директор на Националната ветеринарномедицинска служба; изпълнителният директор на Националната служба по зърното и фуражите; генералният директор на Националната служба по растителна защита; изпълнителният директор на Контролно-техническата инспекция към Министъра на земеделието и горите.

Съветът ще има следните функции и задачи:

1. Изготвя предложения и взема решения по отношение на координацията и обмена на информация, във връзка с контролната дейност и ефективното прилагане на нормативните актове, свързани с контрола на пазара на стоки;

2. Обсъжда и предлага решения на въпроси, поставени при контактите на административните органи с потребителските сдружения, браншовите организации на търговците и производителите;

3. Планира извършването на съвместни проверки от надзорните органи съобразно тяхната компетентност, които се провеждат след съгласуване със съответните

ведомства;

4. Сформира експертни работни групи в рамките на съвета съгласно функционалната и отрасловата компетентност на надзорните органи и определя техните председатели;

5. Дава препоръки за сключване на споразумения за взаимодействие между надзорните органи.

Съветът трябва да се свиква най-малко веднъж на 3 месеца, но по необходимост ще заседава и по-често.

Засега не можем да посочим координати за контакт или изпращане на сигнали към съвета за координация, но ви представяме координатите на Министерството на икономиката и енергетиката, и ведомствата, които влизат в неговия състав. Всеки потребител може да се обръща директно към тях по въпроси, касаещи компетентността на отделния орган, но когато това не е много ясно, може да се обърнете за съвет към БНАП.

Министерство на икономиката и енергетиката

София 1000
ул. Славянска 8

тел.: 02/ 940 71,
факс: 02/ 987 21 90,
02/ 981 99 70,
02/ 981 50 39

www.mee.government.bg

ОРГАНИ УЧАСТВАЩИ В СЪВЕТА ЗА КООРДИНАЦИЯ

Комисията по търговия и защита на потребителите
гр. София 1000
пл. "Славейков" № 4 А
тел.: + 359 2 987 74 45
факс: + 359 2 988 42 18
Дамян Лазаров - председател

Национален център по обществено здраве към МЗ
Адрес: София 1431
Бул. "Димитър Несторов" 15 ет.2
Тел/факс: +359 2 954 93 90
Електронна страница:
www.ncph.government.bg
Директор: проф. д-р Любомир Иванов, дмн

"Национална служба за защита на природата" на Министерството на околната среда и водите
гр. София, бул. "Мария Луиза" №22
тел.: +359 2 940 65 41
факс:+359 2 980 9641
bojinov@moev.government.bg
Христо Божинов - Директор
E-mail: bojinov@moev.government.bg

Дирекция за национален строителен контрол
гр.София, бул. "Христо Ботев" №47
тел.: +359 2 915 91 59.
e-mail: dnsk@mrrb.government.bg

Агенция "Митници"
гр.София 1202
ул."Раковски" 47
тел.: +359 2 9859 4210;
тел.: +359 2 9859 4213
факс: +359 2 9859 4061
директор - Асен Асенов

Държавната агенция за метрология и технически надзор
Адрес: гр. София 1000
ул." 6-ти септември" 21,
Телефонна централа:
Тел.:+359 2 989 84 88
Факс: + 359 2 986 17 07
e-mail: mail@sasm.orbitel.bg
Председател Ани Тодорова

Изпълнителната агенция по лекарствата
Гр.София 1504,
бул. "Янко Сакъзов" 26
тел.: +359 2 943 40 46;
факс: +359 2 943 44 87;
д-р Емил Христов - изпълнителен директор

Изпълнителната агенция по лозата и виното
гр. София
бул. "Цариградско шосе" № 125, бл.1, ет.3
тел.: +359 2 9708 111,
факс: +359 02 9708 122
e-mail: sofia@eavv.com
Изпълнителен Директор Росица Горанова

Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури
гр. София, бул. "Христо Ботев" №17
Тел.:+359 2 952 61 08
Тел.: +359 2 953 02 41;
Факс: +359 2 951 57 18
e-mail: press@nafa-bg.org, office@nafa-bg.org

Изпълнителната агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол
гр. София, Бул. " Цариградско шосе " № 125, бл.№ 1
тел./факс +359 2 70 65 17
E- mail: iasas@spnet.net

Национална служба "Полиция"
София - 1202, булевард "Сливница" № 235
Тел. +359 2 831 90 79
Факс: +359 2 931 60 801.
Директор: генерал-майор Илия Илиев
Електронна поща: nsp@mvr.bg

Националната ветеринарномедицинска служба
гр. София - 1606,
бул."П.Славейков" № 15А,
тел. +359 2 915-98-20
факс+359 2 954-95-93
телекс 23242
Генерален директор - доц. Жеко Байчев, двм

Националната служба по зърното и фуражите
София, бул. "Витоша" 15,
тел/факс: +359 2 980 58 31 (32),
e-mail: nszf@nszf.bg
<http://www.nszf.bg>

ПОЛЕЗНИ СЪВЕТИ КОГАТО КУПУВАМЕ...

DVD ПЛЕЙЪР

Какво представлява DVD?

Стандартът DVD, който първоначално се е наричал Digital Video Disk, а сега е прието да се нарича Digital Versatile Disk, е разработен през 1995 г. от консорциум, включващ няколко големи фирми (JVC, Matsushita, Philips, Mitsubishi, SONY, Pioneer, Toshiba и др.). DVD плейърите възпроизвеждат информацията, записана върху обикновени CD или DVD дискове. На тях освен видео могат да бъдат записани музика и данни.

DVD устройствата се използват предимно за гледане на филми, но чрез тях има възможност за възпроизвеждане и на различни аудио формати. DVD дисковете стават все по-популярни поради по-високото си качество и възможността за многоканален запис.

DVD възпроизвежда картина и звук с уникално високо качество. Освен това капацитетът на DVD диска многократно надвишава както този на обикновеното CD, така и на лазерния диск. Еднослоен DVD диск с една записваща страна има 7 пъти по-голям капацитет от обикновеното CD (от 4,7 GB). Двуслоен DVD диск с две записващи страни притежава огром-

ни възможности за съхраняване на информация (до 17 GB). Това е от голямо значение за филмопроизводителите например, тъй като им позволява да записват филми с високо качество и голяма продължителност на един-единствен диск, както и да добавят допълнителни екстри, като отпаднали сцени, трейлъри, интервюта с актьорите или филм за създаването на продукцията.

Образът

Качеството на образа при DVD видео е далеч по-добро от това на VHS или S-VHS (Super VHS) филмите. За разлика от видеокасетата, DVD носителите предла-

гат "вечно" качество без загуби - при условие, разбира се, че се отнасяте с диска целесъобразно. В зависимост от това колко са били усърдни продуцентите на филма, можете да превключвате по избор между различни перспективи на камерата и да си изберете до осем езика за дублиране и 32 езика за субтитри.

DVD дисковете имат и още едно предимство. Повечето филми са широкоекранни, като с DVD е възможно да се възпроизведат в реален формат от телевизор 16:9 - нещо което не е възможно при видеокасетите.

Независимо от формата на картината, DVD плейърите възпроизвеждат всичко в детайли, което прави картината по-ярка и контрастна. Освен това картината е напълно лишена от трептене и смущение, което допълнително увеличава удоволствието от гледането. DVD устройствата могат да бъдат свързани към всеки телевизор, който има изход за видео.

Звукът

Една от най-важните характеристики, които отличават DVD от обикновеното CD е качеството на звука. Ако искате на вашето DVD да слушате и музика с добро качество е наложително да изберете модел от по-висок клас. Проблемът е в това, че на пазара има толкова много видове звукови системи, че купувачът лесно може да се обърка.

От техническа гледна точка съществуват няколко формата с различно технологично качество и различен брой канали. DVD плейърите могат да възпроизведат тези формати по няколко начина. Някои имат вградени декодери за многоканален звук, при други този декодер трябва да бъде добавен допълнително. Това обаче няма никакво значение, ако самото качество на записаното DVD е ниско. По принцип трябва да имате предвид, че е много по-трудно да се възпроизведе музикален диск с високо





качество, отколкото един екшън филм. При гледането на филми обаче е необходим по-голям капацитет на звука и басовете.

Регионални кодове

Американските киностудия, които изработват най-големия дял от световните филмови продукции, при проектирането на стандарта DVD, настояваха във всяко DVD при запис да бъде включен код, пречатващ възпроизвеждането на филм, записан например, за Регион 1 (включващ Канада, САЩ и др.) да не

може да бъде възпроизвеждан в друга държава, влизаща в друг регион.

Стандартно DVD, купено в Европа възпроизвежда дискове от Регион 2. Ако искате DVD ви да четете и дискове от Регион 1, то може да бъде модифицирано от специалист, а в някои магазини моделите се продават направо с това подобрение. Тъй като повечето филми са произведени за употреба в Регион 1 е добре да направите това подобрение на вашето DVD, преди да го занесете у дома.

Съществуват няколко типа DVD гускове:

- ❖ DVD-ROM: може само да се чете
- ❖ DVD-R: може еднократно да се записва върху него
- ❖ DVD-RW: презаписващ
- ❖ DVD+R: може еднократно да се записва върху него
- ❖ DVD+RW: презаписващ
- ❖ DVD-R DL: Двуслоен с възможност за еднократно записване

❖ DVD-VIDEO: този формат предполага запис на видеоинформация, която след това може да бъде възпроизведена от домашна DVD-система или от компютърен DVD-ROM.

❖ DVD-AUDIO: предназначен да съхранява многоканално аудио с най-високо качество.

Впоследствие се появили допълнителни спецификации, позволяващи да се записва на носите-



Зона 1	САЩ, Канада, Пуерто Рико, Бермудите, Вирджински острови и други острови в Тихия океан
Зона 2	Япония, Европа (вкл. Полша, България и други Балкански държави), Южна Африка, Турция, Близкия Изток, Египет и Иран
Зона 3	Югоизточна Азия (Индонезия, Южна Корея, Хонг Конг и Макао)
Зона 4	Австралия, Нова Зеландия, Тихоокеанските острови, част от Централна Америка, Южна Америка, Мексико, Карибския басейн
Зона 5	Русия и държавите от бившия СССР, Индия, по-голямата част от Африка, Северна Корея, Монголия, Непал, Пакистан, Бангладеш
Зона 6	Китай и Тибет

- ❖ DVD+R DL: Двуслоен с възможност за еднократно записване
- ❖ DVD-RW DL: Двуслоен, презаписващ
- ❖ DVD+RW DL: Двуслоен, презаписващ

Първоначално DVD форматите се изчерпваха само с три, предназначени за прочитане на информацията от тях:

❖ DVD-ROM: използва матричен носител, върху който могат да бъдат записани данни, както и мултимедийни такива, които могат да бъдат възпроизведени и прочетени.

ли, които ги поддържат. По този начин се обособиха 3 отделни групи работчици, поддържащи трите основни (засега) формати за презаписваеми DVD:

- ❖ DVD-RW
- ❖ DVD+RW
- ❖ DVD-RAM

Форматите DVD+RW, DVD-RAM и DVD-RW, макар и да имат общи черти, имат повече разлики. Единствено най-късно появилият се DVD+RW е проектиран за съвместимост с наличните DVD-ROM и стационарни DVD-Video плейъри на физическо и логическо ниво.

